

שורשי שייכות ושלמות בשגרה וביום המשפחה אוגדן למפקחות והמדריכות החינוכיות

דברי פתיחה

המעון כמרחב של שלמות

אלבום המשפחתי שלי

מנהגים מהלב

שיר בלב למשפחה

האגף לחינוך הגיל הרך מגדיר את מטרת החינוך בגיל הרך כ: **שלומות הוליסטית משולשת** (Triple Wellbeing). השלומות ההוליסטית המשולשת הינה גישה רב-ממדית הרואה באדם ישות המורכבת ממגוון היבטים משלימים. היא חותרת לאיזון ושגשוג בין הרווחה הפיזית, הנפשית, החברתית, והסביבתית.

עקרונות אלו מבוססים על ההבנה כי אין אפשרות להתמקד בממד שלומות אחד בלבד, מבלי להתחשב בקשרים הדינמיים וההדדיים בין שלושת הממדים שהם, **א- ממד אישי** (Wellbeing Personal) -מתייחס לבריאות הפיזית והרגשית של התינוקות והפעוטות, לרבות תחושת הביטחון, הערכה עצמית, יכולת ויסות רגשי, יכולת להביע רגשות וחוסן מנטלי.

ב- ממד קהילתי - מדגיש את חשיבותן של קשרים בטוחים ומערכות יחסים תומכות ומשמעותיות עם צוותי החינוך-טיפול, המשפחה והחברים, ומבליט את הקהילה כמרחב מחבר ומכיל. תוך מרחב זה מתפתחת תחושת שייכות עמוקה המהווה בסיס חיוני לביטחון, חוסן ולרווחה רגשית.

ג- ממד סביבתי (Wellbeing Environmental) - ממד זה מתמקד בקשר בין התינוקות והפעוטות לסביבתם הפיזית והטבעית, ובחשיבות השמירה על קיימות סביבתית. ([ארגון הלמידה בגיל הרך](#))

עלון זה מציע פעילויות וכלים מעשיים לשילוב הנושא השנתי "**שורשי עמ"י**" בהתמקדות בנושא **המשפחה במעון היום**, מתוך ראייה של קידום שלומות הוליסטית משולשת. העיסוק במשפחה ובשורשים מהווה מרחב חינוכי משמעותי המחזק את **הממד האישי** באמצעות תחושת ביטחון, זהות והכרה רגשית, מעמיק את **הממד הקהילתי** דרך חיזוק הקשרים בין התינוקות והפעוטות, משפחותיהם וצוותי החינוך-טיפול, ומטפח תחושת שייכות וקרבה, ותומך ב**ממד הסביבתי** באמצעות חיבור למקום, למרחב הפיזי ולערכי קיימות ושמירה על הסביבה.

המעון כמרחב של שלומות

ליווי הצוות החינוכי-טיפול ב**מפגש בין הבית למעון ביום המשפחה ובשגרה רציונל**: יום המשפחה מהווה צומת חינוכי בעל רגש משמעותי במעון, המזמין את הצוות החינוכי-טיפולי לעסוק בנושאי זהות, שייכות ומסורת ברוח הנושא השנתי "שורשי עמ"י". על הצוות החינוכי-טיפולי לפעול מתוך הכרה בתינוקות והפעוטות כישות שלמה, ייחודית ומיוחדת, תוך רגישות למגוון המבנים המשפחתיים והתרבותיים. [\(מתוך העקרונות הפדגוגיים פרק 2 עמוד 220, התוכנית ההתפתחותית\)](#)

להלן עקרונות חינוכיים לצוות החינוכי-טיפולי בנושא טיפוח הקשרים בין

המעון למשפחות של התינוקות והפעוטות:

1. יצירת מרחב בטוח

- **היבט פדגוגי**: על הצוות החינוכי-טיפולי לשמש בסיס בטוח המאפשר לכל התינוקות והפעוטות לחקור את זהותם האישית, השונות, הרב תרבותיות, ותחושת השייכות שלהם.

- **דרכי תיווך (מודל ה-MISC)**: תיווך מושג המשפחה ייעשה דרך מתן משמעות וריגוש לערכים של קשר, דאגה ואהבה. הצוות החינוכי-טיפולי יקיים שיח פשוט המדגיש את הממד הקהילתי כמרחב מחבר ומכיל, תוך קבלה מכבדת ורגישה של רב-תרבותיות ושונות בהרכב המשפחתי. המודל מחבר בין ההיבט הרגשי, תרבותי וקוגניטיבי המאפיין את העיסוק בנושא המשפחה. [\(להרחבה במודל ה-MISC, פרק 3 עמוד 223, התוכנית](#)

[ההתפתחותית\)](#)

המעון כמרחב של שלומות

2. העמקת השותפות בין המעון למשפחה

- **שותפות וחיבורים בין הבית למעון:** הקשר בין הבית למעון עובר מקשר דיווחי וטכני לבניית שותפות (Partnership) המבוססת על כבוד הדדי ואחריות משותפת לרווחת התינוקות והפעוטות.
- **רגישות תרבותית:** הצוות החינוכי-טיפולי יכבד את הבחירות, הערכים והשפה של כל משפחה, תוך הכרה בהורים כשותפים מרכזיים בעשייה החינוכית-טיפולית ובהתפתחותם של התינוקות והפעוטות.

3. רגישות רגשית והתבוננות מקצועית

- הצוות נדרש להתבוננות ממוקדת כדי לזהות תינוקות, פעוטות ומשפחות שעבורם העיסוק במשפחה מעורר מורכבות רגשית (כמו אובדן/גירושים/מבנים משפחתיים מגוונים/בני משפחה עם צרכים מיוחדים) ויתאים את התיווך והפעילות החינוכית-טיפולית לצרכיהם. חשוב שהצוות החינוכי-טיפולי יזהה במצבי מצוקה, ויפעל לוויסות רגשותיהם של התינוקות והפעוטות דרך אמפתיה, הכלה והיכרות אישית המהווה בסיס להתקשרות בטוחה.

4. עיצוב הסביבה החינוכית-טיפולית

- **הממד הסביבתי:** עיצוב המעון יבטא את הקשר בין התינוקות והפעוטות לסביבתם המשפחתית, האנושית והפיזית.
- **סמלים מייצגים:** מומלץ להשתמש בסימנים וסמלים פתוחים (כגון לבבות, בתים ודמויות כלליות) ובייצוגים חזותיים חיוביים של שונות (תרבותית, שפתית ומגדרית). הסביבה תהיה אוריינית ותכלול תמונות של התינוקות והפעוטות ומשפחותיהם בגובה העיניים עם טקסט חזותי (תמונה+ שם המשפחה) כדי לחזק את תחושת הזהות והרצף בין הבית למעון.
- **סיכום:** תפקיד הצוות החינוכי-טיפולי להפוך את המרחב החינוכי-טיפולי, למרחב המחזק את השלומות האישית של התינוקות והפעוטות, מעמיק את הקשר הקהילתי ומטפח את זיקתו לשורשיו המשפחתיים והתרבותיים.

אלבום המשפחתי שלי

רציונל:

הפעילות מתמקדת בממד האישי והקהילתי של השלומות. היכרות עם הרקע המשפחתי והתרבותי של כל תינוק ופעוט, היא עקרון עבודה מרכזי בתוכנית ההתפתחותית, המאפשר בניית מערכת יחסים איכותית ותחושת ביטחון. חיבור התינוקות והפעוטות לשורשיו המשפחתיים מחזק את זהותו האישית ואת הקשר בין הבית למסגרת.

דרכי הפעילות:

- **איסוף חומרים מהבית:** המדריכה החינוכית בשיתוף מנהלת המעון תעודד את הצוות החינוכי-טיפולי לבקש מההורים תמונות מחיי היומיום, תמונות של דמויות משמעותיות וחפצים מוכרים מהסביבה הביתית והמשפחתית.
- **יצירת "אלבום המשפחה שלי":** אנשי הצוות החינוכי-טיפולי יכינו יחד עם הפעוטות (בהתאם לגילם) אלבומים הכוללים את התמונות. המחנכת מטפלת תיתן שם והסבר למה שנראה בתמונה, ותעודד את הפעוטות להיזכר ולדבר על משפחתם.
- **תצוגה נגישה:** האלבומים ימוקמו במרחב הספר או במוקד המשפחה, כך שהפעוטות יוכלו לדפדף בהם באופן עצמאי לאורך כל היום, ובתיווך של המחנכת-מטפלת בשיח רגשי משותף, אמפתיה והרחבת אוצר המילים בתיאור ושיח על התמונות. **בקבוצת התינוקות** ניתן לייצר מוביילים משפחתיים ולקשט ולתלות בבטיחות בסביבה החינוכית-טיפולית תוך שמירה על ביטחון התינוקות.

סיכום: יצירת הגשר בין הבית למעון באמצעות האלבומים מאפשרת לתינוקות והפעוטות לחוש שמשפחתו נוכחת ומוערכת במסגרת, דבר המפחית חרדת פרידה ומעמיק את תחושת השייכות.

מנהגים מהלב – מסורת ושיח בין-תרבותי

רציונל: פעילות זו מחברת בין התפתחות תקשורת ושפה לבין הבנת העולם. שורשי הבנת העולם החברתי טמונים בהתקשרות המוקדמת ובחשיפה למגוון תרבותי. שיתוף בסיפורים ושירים מהבית מעשיר את תחושת השייכות, הקהילתיות של הצוות והפעוטות ומטפחים סובלנות לשונות ולמגוון.

דרכי הפעילות:

- **סדנת צוות:** המדריכה החינוכית בשיתוף מנהלת המעון, תקיים מפגש שבו אנשי הצוות החינוכי-טיפולי ישתפו בסיפורים או שירים שאהבו בילדותם, ויבחנו כיצד לשלבם בסדר היום בשיתוף עם התינוקות והפעוטות.
- **שילוב שפות ומקצבים:** המחנכות-מטפלות ישמיעו שירים ודקלומים בשפות האם שלהם וגם בשפתם של התינוקות והפעוטות (ניתן לבקש ממשפחות התינוקות והפעוטות להקליט את עצמם שרים ולהשמיע לתינוקות והפעוטות במעון) במרחב החינוכי-טיפולי יוצגו תמונות של אנשים מתרבויות שונות.
- **שיתוף הורים** (במידת האפשר): הזמנת הורים לשתף את הפעוטות במאכל אופייני או בסיפור/שיר קצר מהמסורת המשפחתית.
- **סיכום:** חשיפה למגוון תרבותי ושימוש בשפת הבית של התינוקות והפעוטות מחזקים את האמון בין הצוות החינוכי-טיפולי להורים ומלמדים לכבד את המורשת הייחודית של כל אחד ואחת.

מנהגים מהלב – מסורת ושיח בין-תרבותי

רציונל: פעילות זו מחברת בין התפתחות תקשורת ושפה לבין הבנת העולם. שורשי הבנת העולם החברתי טמונים בהתקשרות המוקדמת ובחשיפה למגוון תרבותי. שיתוף בסיפורים ושירים מהבית מעשיר את תחושת השייכות, הקהילתיות של הצוות והפעוטות ומטפחים סובלנות לשונות ולמגוון.

דרכי הפעילות:

- **סדנת צוות:** המדריכה החינוכית בשיתוף מנהלת המעון, תקיים מפגש שבו אנשי הצוות החינוכי-טיפולי ישתפו בסיפורים או שירים שאהבו בילדותם, ויבחנו כיצד לשלבם בסדר היום בשיתוף עם התינוקות והפעוטות.
 - **שילוב שפות ומקצבים:** המחנכות-מטפלות ישמיעו שירים ודקלומים בשפות האם שלהם וגם בשפתם של התינוקות והפעוטות (ניתן לבקש ממשפחות התינוקות והפעוטות להקליט את עצמם שרים ולהשמיע לתינוקות והפעוטות במעון) במרחב החינוכי-טיפולי יוצגו תמונות של אנשים מתרבויות שונות.
 - **שיתוף הורים** (במידת האפשר): הזמנת הורים לשתף את הפעוטות במאכל אופייני או בסיפור/שיר קצר מהמסורת המשפחתית.
- סיכום:** חשיפה למגוון תרבותי ושימוש בשפת הבית של התינוקות והפעוטות מחזקים את האמון בין הצוות החינוכי-טיפולי להורים ומלמדים לכבד את המורשת הייחודית של כל אחד ואחת.

"אצבעות של שייכות" – חיבור לשורשים דרך שיר ותנועה (השיר, "כל המשפחה" מילים: הרצליה רז, לחן: יעל גרמן)

רציונל הפעילות

הפעילות נשענת על גישת השלומות ההוליסטית המשולשת, השואפת לאזן בין הרווחה האישית, הקהילתית והסביבתית של התינוקות והפעוטות. השיר "כל המשפחה" משמש כלי לחיזוק הממד האישי דרך פיתוח זהות ומודעות גופנית (זיהוי איברי הגוף והדמיון האישי), וחיזוק הממד הקהילתי על ידי יצירת קשר חם ומיטיב בין המבוגר העיקרי (הורה/מחנכת-מטפלת) לתינוקות והפעוטות, וקישור בין השיר לדמויות המשמעותיות בחייו.

דרכי הפעילות

היערכות וארגון המרחב:

- יצירת אווירה נינוחה במרחב שקט המאפשר קירבה פיזית וקשר עין.
- שימוש באביזרים מוחשיים מחיי המשפחה: בובות אצבע או תמונות של משפחות התינוקות והפעוטות, לחיזוק הקשר בין המעון לבית.

פתיחה ומגע ראשוני:

- נשיר שיר פתיחה מוכר ומרגיע (כגון "שלום שלום" או "בוקר טוב") המלווה במחוות גוף פשוטות (סרטון עם משחק האצבעות מאת יעל אילת, מורה למוזיקה)
- התבוננות משותפת בתמונות המשפחה ושאלת שאלות מעוררות שייכות: "מי מחכה לך בבית? מי במשפחה שלך?".

ביצוע השיר:

- **שירה חיה ותיווך:** הצוות ישיר (או ידקלם) את השיר בקולו כדי לאפשר אינטראקציה והתאמה לקצב האישי של התינוקות והפעוטות.
- **ליווי בתנועה:** המחנכת-מטפלת תדגים את "אמא אצבע" ו"אבא אגודל" ותעודד חיקוי.

התאמה התפתחותית (לפי גיל):

- **תינוקות (חצי שנה עד שנה):** מגע רך בכפות הידיים תוך שימוש באינטונציה מגוונת וקשר עין רציף.
- **פעוטות (שנה עד שנתיים):** עידוד חיקוי פעיל של תנועת האצבעות.
- **בוגרים (שנתיים עד שלוש):** שיום בני המשפחה המופיעים בשיר ושילוב בובות אצבע.
- **תנועה במרחב (לגילי 2-3):** שילוב הידיים ב"כל המשפחה" ליצירת סיבוב קבוצתי או חישוק משותף, המבליט את הקהילה כמרחב מחבר ומכיל

סיכום ואיסוף רגשי

הפעילות מסתיימת באיסוף רגשי הכולל חיבוק אישי או ליטוף מותאם. המדריכה תנחה את הצוות החינוכי-טיפולי לחזק את החוויה במילים: "איזה יופי, שרנו יחד על כל המשפחה".

קשר עם הבית

שיתוף הורים: מומלץ לשלוח להורים את מילות השיר והתנועות כדי שיחזרו עליהם בבית, ובכך ליצור רצף והמשכיות בין המעון לבית.

ניתן לצלם את הפעילות עם שיר האצבעות ולשלוח סרטון המעודד את ההורים לשיר יחד עם התינוקות והפעוטות בבית ולחזור על אותה הפעילות. (חשוב לבקש אישור הורים חתום על צילום התינוקות והפעוטות)

חשוב לעודד את ההורים לחזור על הפעילות גם בבית, ולהסביר להם בקצרה מה הערך המוסף של חזרה בבית על פעילות מסוג זה מבחינה התפתחותית (למשל: מודעות לגוף –אצבעות, חיזוק הקשר הבינאישי הורה תינוק / פעוט, תחושת שייכות, ויסות רגשי דרך קצב איטי, טיפוח תחושת המסוגלות דרך החזרה על הפעילות ועוד).

